

चिकित्सकान्दोलनम्-
१८ जनवरी दिनाङ्के
कृष्णवर्णीयं चिह्नं धृत्वा
वैद्याः कर्तव्यं
आगमिष्यन्ति

अद्य भविष्यति भारत-
अफगानिस्तान देशयोः मध्ये
विंशतिः विंशतिः श्रृंखलायाः
अन्तिमा प्रतिस्पर्धा।

बालेभ्यः
संस्कृतज्ञानम्
अवश्यं प्रदातव्यम्

मुख्यवार्ता:

- अयोध्यायां रामललारूपेण श्रीराम चन्द्रस्य प्राण-प्रतिष्ठायाः पूजा समुचितविधिना आरब्धा। इयं पूजा २१ जनवरीपर्यन्तं प्रचलिष्यति।
- अभिषेकसमारोहस्य आयोजनं 22 जनवरी दिनाङ्के प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदीवर्यस्य उपस्थितौ भविष्यति।
- चिकित्सकान्दोलनम्- १८ जनवरी दिनाङ्के कृष्णवर्णीयं चिह्नं धृत्वा वैद्याः कार्यस्थलम् आगमिष्यन्ति।
- ७ सहस्र- एकलमहिलाभ्यः विधवानारीभ्यः गृहनिर्माणार्थं सर्वकारः १.५ लक्षरूप्यकाणि दास्यति।
- दुष्कर्मपीडितायाः अङ्गुलीद्वयपरीक्षणम् अपमानजनकम्- उच्चन्यायालयः
- नियमविरुद्धं दुष्कर्मपीडितायाः अन्वीक्षणं, उच्चन्यायालयेन वैद्यानाम् उपरि ५ लक्षरूप्यकाणां दण्डः स्थापितः।
- उत्तराखण्डस्य प्रख्यातलेखिका डा. कविता भट्टः अस्मिन् वर्षे गार्गीराष्ट्रीययोगिनीपुरस्कारेण सम्मानिता भविष्यति
- 11 फरवरी दिनाङ्के ऋषिकेशस्य परमार्थनिकेतने आयोज्यमाना योगिनी- अन्तर्राष्ट्रीयसम्मेलनम्
- २२ जनवरी दिनाङ्के मंगलमिलनक्षेत्रस्य सर्वेषु मन्दिरेषु गृहेषु च दीपाः प्रज्वलिताः भविष्यन्ति।
- पटनानगरे २० जनवरीपर्यन्तं सर्वे विद्यालयाः पिधातुम् आदेशः कृतः।
- अद्य भविष्यति भारत-अफगानिस्तान देशयोः मध्ये विंशतिः विंशतिः श्रृंखलायाः अन्तिमा प्रतिस्पर्धा।

प्रधानमन्त्रिणा श्रीमोदिना
रूसस्य राष्ट्रपतिना पुतिनेन
साकं दूरभाषेण भाषितम्

हिमसंस्कृतवार्ता: युवराजभट्टराई।

प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी रूसदेशस्य राष्ट्रपतिना व्लादिमीर-पुतिन-वर्येण साकं दूरभाषेण मन्त्राणां व्यदधात्। दूरभाषस्य माध्यमेन सञ्जातायाम् अस्यां मन्त्राणायां ब्रिक्स-देशानां रूस-देशस्य अध्यक्षतां समेत्य अन्येषु अपि नैकेषु प्रकरणेषु परिचर्चा अभवत्। प्रधानमन्त्री श्रीमोदी प्रत्यपादयत् यत् राष्ट्रपतिना पुतिनेन साकं सम्भाषणम् आचरितम्। अस्मिन् सम्भाषणे उभयोः देशयोः विशेष-कार्य-नीतिकं साहमत्यम् अभिलक्ष्य मन्त्राणाः जाताः। अनेन साकमेव भविष्य-विषये मार्गप्रारूप-सञ्जीकरणेऽपि साहमत्यं जातम्। पुतिनेन मोदीवर्यः रूसदेशम् आगन्तुम् आसीत् निमन्त्रितः अतः पूर्वं विदेश-मन्त्री जयशंकरः पञ्च-दिवसीय-रूस-यात्रायां गतः आसीत्। अमुना अस्मिन् यात्रावसरे पुतिनेन समम् अपि मन्त्राणां विहिता आसीत्। अस्याः मन्त्राणायाः अवसरे पुतिनेन प्रधानमन्त्री मोदी रूसम् आगन्तुम् आसीत् निमन्त्रितः।

प्रधानमन्त्री शिवश्री
स्कंद-प्रसादस्य कन्नड़
गीतं सार्वजनिक-संदेश-
पटले प्रकाशितवान्

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी शिवश्री स्कंद-प्रसादद्वारा सुगीतं कन्नड़ गीतं पूजिसलेंडे-हुगला- थाडे इत्यस्य एकां भक्तिपूर्ण-प्रस्तुतिं सार्वजनिक-संदेश-पटले प्रकाशितवान्। श्रीमोदी प्रोक्तवान् यत् इदं गीतं भगवतः श्रीरामस्य भक्ति-भावनां प्रकाशयति। प्रधानमन्त्री प्रोक्तवान् यत् एतादृशैः प्रयासैः देशस्य समृद्ध-सांस्कृतिक-संपदः संरक्षितुं साहाय्यं प्राप्यते

अमेरिकायाः उद्यमी विवेक-रामास्वामी अमेरिकायाः
राष्ट्रपति- निर्वाचन-प्रक्रियायाः बहिर्भूतः
डोनल्ड ट्रंप इत्यस्मै समर्थनं प्रदातुं घोषणां कृतवान्

भारतीयमूलस्य अमेरिकायाः उद्यमी विवेक-रामास्वामी अमेरिकायाः राष्ट्रपति- निर्वाचन-प्रक्रियायाः बहिर्भूतः। सः डोनल्ड ट्रंप इत्यस्मै समर्थनं प्रदातुं घोषणां कृतवान्। आयोवायां रिपब्लिकन पार्टी इत्यस्य काँकस सम्मेलने ह्यः सायं अनुत्कृष्ट-प्रदर्शनानन्तरं सः इदं निर्णयं स्वीकृतवान्। मन्यते यत् एतैः सम्मेलनैः अमेरिकायाः राष्ट्रपति-निर्वाचनस्य सुदीर्घ-प्रक्रिया समाप्त्यते यतः हि एतेषु एव सम्मेलनेषु रिपब्लिकन-डेमोक्रेट-दलयोः सदस्याः स्वकीय-प्रत्याशिनं चयनं कुर्वन्ति। ध्यातव्यम् अस्ति यत् रामास्वामी विगत-वर्षस्य फरवरी-मासे राष्ट्रपति-निर्वाचनाय नामाङ्कनं कर्तुं घोषणां कृतवान् आसीत्।

आयोवायाः सम्मेलने विजयम् अधिगत्य डोनल्ड-ट्रंपः रिपब्लिकन दलस्य प्रत्याशित्वेन निर्वाचनद्वन्द्व स्पष्टरूपेण अग्रे अगच्छत् ट्रंपः निरन्तरं त्रिवारं राष्ट्रपति निर्वाचने नामांकनं प्राप्य पुनः एकदा वर्तमानराष्ट्रपतिं जो बाईडेन् इत्येतं सम्मुखीकर्तुम् इच्छति

केन्द्रिय-मन्त्रिणा स्मृति ईरानी
इत्यनया विश्वार्थिकमञ्चस्य
उपवेशनावधौ महिलानेतृत्वेन
सम्बद्धस्य वी. लीड लाऊज
इत्यस्य उद्घाटनं कृतम्

केन्द्रिय-मन्त्रिणा स्मृति ईरानी इत्यनया हरदीपसिंह पुरी इत्यनेन च स्विट्जलैण्डस्य दावोस-प्रान्ते विश्वार्थिकमञ्चस्य उपवेशनावधौ महिलानेतृत्वेन सम्बद्धस्य वी. लीड लाऊज इत्यस्य उद्घाटनं कृतम्। अस्मिन्नवसरे स्मृति ईरानी प्रोक्तवती यत् भारतसर्वकारेण स्वकीयैः विविधि-योजनामाध्यमैः देशे महिलानेतृत्वस्य विकासः सुनिश्चितः अस्ति। श्री पुरी प्रोक्तवान् यत् भारतम् अधुना महिलाकेन्द्रित-विचारात् अग्रे संसृत्य महिला-नेतृत्व-विकास-स्वरूपं प्रति अग्रे संवर्धितम्। वैश्विक संघर्ष-जलवायु-परिवर्तन-डीप-फेक चेत्यादिषु विषयेषु विवर्धमानानां चिंतानां मध्ये वार्षिकोपवेशनस्य चतुर्पञ्चाशत्तमं संस्करणं परह्यः समारम्भम्

स्टार्टअप् इत्येतैः अमृत-काले
देशं विकसित राष्ट्रं विधातुं
प्रवर्तमाना यात्रा परिभाषिता -
वाणिज्योद्योग-मंत्री पीयूष गोयलः

वाणिज्योद्योग-मंत्री पीयूष गोयलः प्रोक्तं यत् स्टार्टअप् इत्येतैः अमृत-काले देशं विकसित राष्ट्रं विधातुं प्रवर्तमाना यात्रा परिभाषिता करिष्यते नवदिल्ल्यां उद्योग-आंतरिक-व्यापार-संवर्धन-विभागेन आयोजिते स्टार्टअप इत्यस्य, राज्य-रैंकिंग-पुरस्कार-समारोहस्य च अवसरे सर्वेषां आयुवर्गाणां जनानां स्टार्टअप इत्यस्य पारिस्थितिक तंत्रे सम्मिलितं भवितुं शोध-नवाचारयोः योगदानं प्रदातुं च आह्वानं कृतवान्। स्टार्टअप इत्यस्मिन् विषये प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः स्वप्नम् उल्लेखयन् श्रीगोयल अकथयत् यत् नवीन-युगस्य कौशलेन, भविष्योन्मुखी-प्रौद्योगिक्या, कृत्रिम-मेधया, नवाचारेण च भारतस्य भविष्यस्य रूपरेखा संस्थापयिष्यते। पुरस्कारं प्राप्तवतां प्रशंसां कुर्वन् श्रीगोयलः प्रोक्तवान् यत् स्टार्टअप् सर्वकारस्य प्राथमिकतासु प्रामुख्यं भजति। सः पर्यटन-कृषि-समेत्य विभिन्न-क्षेत्रेषु नवीन विचारेषु चिंतनस्य आवश्यकतायां बलं प्रदत्तवान्। सहैव सः इदमपि प्रोक्तवान् यत् राज्येषु कार्यस्य सर्वश्रेष्ठविधीनां परस्परम् आदान-प्रदानं संवर्धितव्यम्

सुभाषितम्

न कश्चिदपि जानाति
किं कस्य श्वो भविष्यति।
अतः श्वः करणीयानि
कुर्यादद्यैव बुद्धिमान्॥

भावार्थ- कोई नहीं जानता कल किसका क्या होगा, अतः कल करने योग्य कार्यो को बुद्धिमान व्यक्ति आज ही करें।

प्रतीकसाठ्ये मुम्बई

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः
हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

चिकित्सकान्दोलनम्- १८ जनवरी दिनाङ्के कृष्णवर्णीयं चिह्नं धृत्वा वैद्याः कर्तव्यं आगमिष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। गुरुवासरे राज्ये सर्वत्र वैद्याः कृष्णवर्णीयं चिह्नं धृत्वा कर्तव्यं आगमिष्यन्ति। हिमाचल-मेडिकल-ऑफिसर्स- एसोसिएशन इत्यनेन एषः निर्णयः कृतः। चिकित्सामहाविद्यालयस्य प्राचार्याणां चिकित्सा- अधीक्षकाणां च अधिकारः न प्रत्यागच्छति इति कारणेन वैद्याः क्रुद्धाः सन्ति। वस्तुतः राज्ये अनुबन्धेन नियुक्तानां विशेषज्ञवैद्यानां कृते ३३ सहस्रं ६६० रूप्यकाणां वेतनं दीयते, यत् सम्पूर्णे भारते न्यूनतमम् अस्ति। जूनमासस्य ३ दिनाङ्के मुख्यमन्त्री एड्सनियन्त्रणसङ्घस्य परियोजनानिदेशकस्य प्रभारं स्वास्थ्यनिदेशकाय प्रत्यागन्तुं अपि चर्चा कृतवान् आसीत्। चिकित्सामहाविद्यालये प्राचार्यस्य वरिष्ठस्वास्थ्य- अधीक्षकस्य च अधिकाराः संशोधनेन सह प्रत्यागन्तुं अपि सहमतिः अभवत्, परन्तु अधुना सप्तमासानां व्यतीतानां अनन्तरम् अपि अनुपालनस्य अभावात् चिकित्सासमुदाये क्रोधः वर्तते। केन्द्रीयमहासचिवः विकासठाकुरः कथयति यत् जूनमासस्य ३ दिनाङ्के मुख्यमन्त्रिणा सह आयोजितायां सभायां प्राचार्याणां चिकित्सा- अधीक्षकाणां च अधिकाराः प्रत्यागन्तुं आश्वासनं दत्तम्, परन्तु एषा शक्तिः अद्यापि न प्रत्यागता।

स्थितिः तादृशी अस्ति यत् तेषां पार्श्वे स्वकर्मचारिभ्यः अवकाशं दातुं शक्तिः अपि नास्ति। सः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशे वैद्याः दूरस्थक्षेत्रेषु अपि दिवारात्रौ स्वसेवाः प्रदास्यन्ति तथा च तेभ्यः केन्द्रसर्वकारस्य अथवा बिहारसदृशानां अन्येषां राज्यानां तुलनायां अत्यल्पं वेतनं दीयते। ततः एनपीए- इत्यस्य वेतनं गणनातः निष्कासनम् अपि दुर्भाग्यपूर्णः विषयः अस्ति। एतानि सर्वाणि वस्तूनि दृष्ट्वा राज्यचिकित्साधिकारिसङ्घः १८ जनवरीतः कृष्णवर्णीयं चिह्नं धृत्वा विरोधं करिष्यति।

दुष्कर्मपीडितायाः अङ्गुलीद्वयपरीक्षणम् अपमानजनकम्- उच्चन्यायालयः नियमविरुद्धं दुष्कर्मपीडितायाः अन्वीक्षणं, उच्चन्यायालयेन वैद्यानाम् उपरि ५ लक्षरूप्यकाणां दण्डः स्थापितः

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला।

हिमाचलप्रदेश उच्चन्यायालयेन दुष्कर्मपीडितायाः अङ्गुलयोः परीक्षणं कृत्वा पालमपुर- नागरिक- चिकित्सालयस्य वैद्यान् घोररूपेण ताडयित्वा ५ लक्षरूप्यकाणां दण्डः अपि कृतः। अङ्गुलयोः परीक्षणं कृतवन्तः वैद्याः दण्डराशिं संग्रह्य पीडितायाः कृते दातुं उच्चन्यायालयेन आदेशः दत्तः।

अधुना प्रकरणस्य श्रवणं फरवरीमासस्य २७ दिनाङ्के भविष्यति। न्यायाधीशस्य तरलोकसिंहचौहानस्य न्यायाधीशस्य सत्येनवैद्यस्य च पीठिका अवदत् यत् दुष्कर्मपीडितायाः अङ्गुलीद्वयपरीक्षणम् अपमानजनकं वर्तते। एतत् अन्वेषणं पीठिका महिलायाः पवित्रतायाः आत्मनः च विरुद्धं अपराधः इति उक्तम्। पीडितायाः उपरि द्विअङ्गुलीपरीक्षां कृतवन्तः वैद्याः उत्तरदायित्वं निर्धारयितुं अन्वेषणं अपि पीठिका सर्वकारेण आह। पीडितायाः गौरवस्य अपमानं जातम् इति पीठिका अवदत्। तस्य गोपनीयतायाः अपि पालनं न कृतम्। अस्य कारणात् पीडिता मानसिकदुःखं प्राप्नोत्। सर्वकारः पीडितायै ५ लक्षरूप्यकाणां दण्डः दद्यात्, पश्चात् दोषी वैद्यानां वेतनात् स्वीकुर्यात्। न्यायालयेन उक्तं यत् एषा परीक्षा सर्वोच्चन्यायालयस्य स्थगनस्य अनन्तरं कृता, यत् पीडितायाः अधिकारस्य अति- उल्लङ्घनम् अस्ति। वैद्येभ्यः दृढा सचेतना दत्ता यत् एतादृशी परीक्षां कुर्वतां विरुद्धं अभियोगः भविष्यति इति च अवदत्।

वैद्येभ्यः कठिना सचेतना

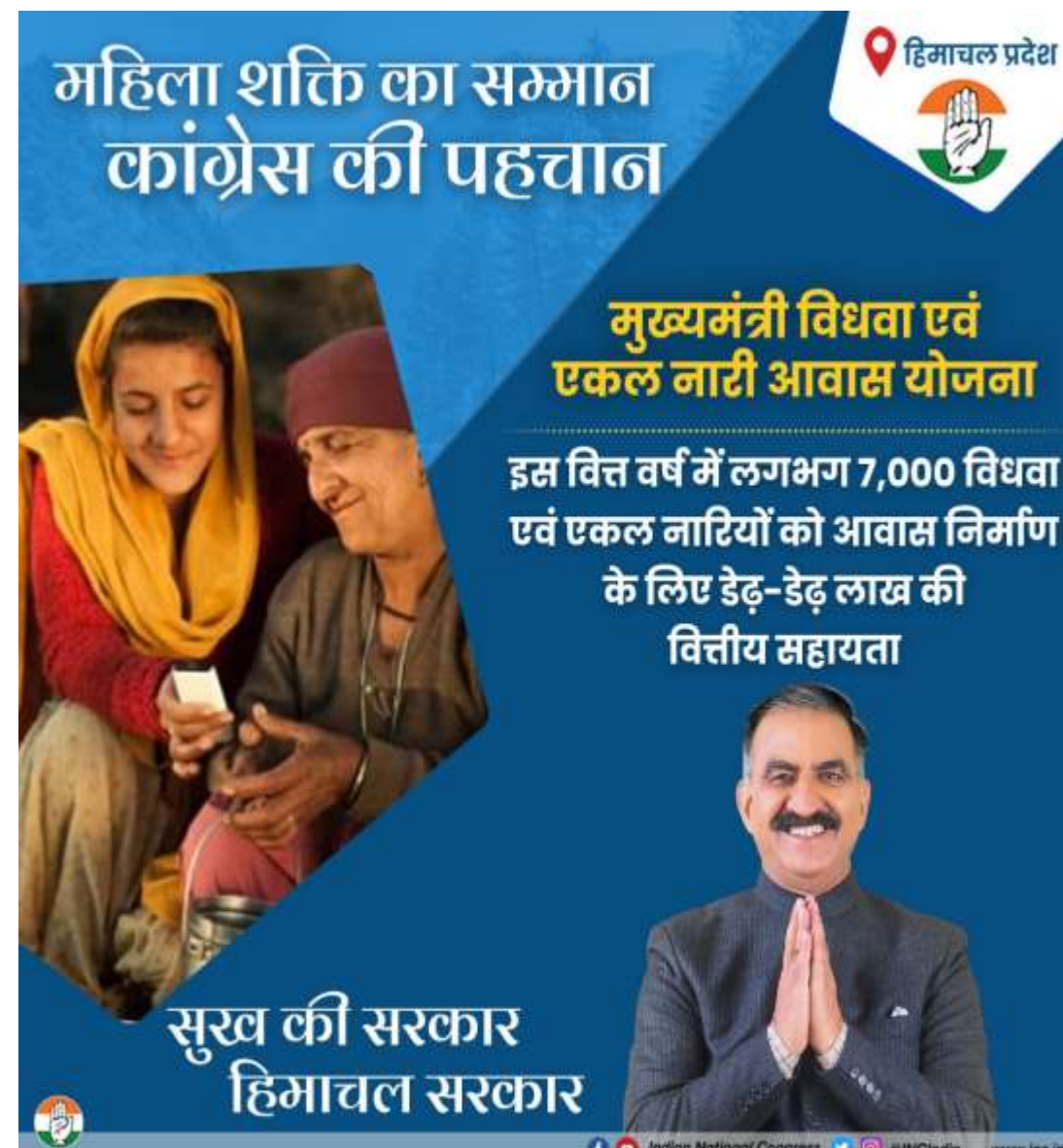
उच्चन्यायालयेन वैद्यानां कृते कठिना सचेतना दत्ता, ये एतादृशी परीक्षां कुर्वन्ति तेषां विरुद्धं अभियोगः भविष्यति इति उक्तवान्। न्यायालयेन चिकित्सालयेन परिकल्पितं अन्वेषणप्रपत्रं वैधानिकदृष्टी दुष्टं मानितम्, भारतीयसाक्षकानूनस्य धारा ५३ ए इत्यस्य अवहेलना च इति। यौनहिंसायाः पीडितया सह स्वास्थ्यव्यवसायिनां व्यवहारविषये स्वास्थ्यपरिवारकल्याणमन्त्रालयेन निर्गतमार्गदर्शिकानाम् उल्लङ्घनम् अपि अस्ति।

७ सहस्र-एकलमहिलाभ्यः विधवानारीभ्यः गृहनिर्माणार्थं सर्वकारः १.५ लक्षरूप्यकाणि दास्यति

हिमसंस्कृतवार्ता- कार्यालयीयः प्रतिनिधिः।

मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुखः उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः शीघ्रमेव मुख्यमन्त्री विधवा-एकलमहिला आवासयोजनां प्रारभ्यते। सः अवदत् यत् अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं योग्यविधवानां एकलमहिलानां च गृहनिर्माणार्थं १.५० लक्षरूप्यकाणां आर्थिकसहायता प्रदत्ता भविष्यति। योजनायाः अन्तर्गतं ७ सहस्र महिलाभ्यः गृहनिर्माणार्थं सहायतां दातुं लक्ष्यं निर्धारितम् अस्ति।

मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् महिला उत्थानाय समर्पितायाः अस्याः योजनायाः सद्यः एव आयोजिते मन्त्रिमण्डलस्य सत्रे सिद्धान्ततः अनुमोदनं प्राप्तम्। योजनायाः अन्तिमरूपरेखा सज्जीक्रियते। अस्याः योजनायाः अन्तर्गतं निर्मिते गृहे विद्युत्, जलं इत्यादीनि आवश्यकताः सुविधाः अपि प्रदत्ताः भविष्यन्ति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः समाजस्य समग्रविकासाय प्रतिबद्धः अस्ति तथा च वंचितवर्गस्य कल्याणाय विविधाः योजनाः आरब्धाः सन्ति। सः अवदत् यत् सः स्वयमेव साधारणकुटुम्बस्य अस्ति, समाजस्य दुर्बलवर्गस्य दुःखान् समस्याः च सुविदितः अस्ति। वर्षे राज्यसर्वकारेण तेषां जीवनस्तरस्य उन्नयनार्थं बहवः नवीनाः उपक्रमाः कृताः सन्ति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः चतुर्सहस्राधिकान् अनाथबालान् 'राज्यस्य बालकान्' इति दत्तकं दत्त्वा मुख्यामन्त्री सुख-आश्रययोजनायाः सफलकार्यन्वयनं सुनिश्चितं करोति।

सः अवदत् यत् हिमाचलं देशस्य प्रथमं राज्यं यत्र राज्यसर्वकारः अनाथबालानां परिचर्यायाः, शिक्षायाः च उत्तरदायित्वं गृह्णाति। राज्यसर्वकारः एतेभ्यः बालकेभ्यः २७ वर्षपर्यन्तं प्रतिमासं ४००० रूप्यकाणि कोषधनरूपेण प्रदाति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारस्य एष उपक्रमः वंचितवर्गस्य सामाजिकोत्थानस्य उपक्रमं प्रतिबिम्बयति। राज्यसर्वकारः राज्यस्य सर्वतोमुखविकासं सुनिश्चित्य समाजस्य वंचितवर्गान् विकासस्य मुख्यधारायां समावेशयति।

इक्षुरसस्य निर्याते ५० प्रतिशत परिमितस्य निर्यातशुल्कम्

सर्वकारः इक्षुरसस्य निर्याते पञ्चाशत्-प्रतिशत परिमितस्य निर्यातशुल्कं प्रकल्पितवान्। अवधेयं यत् इक्षुरसः इक्षुणः उप-उत्पादत्वेन ज्ञायेत, यस्योपयोगः 'एल्कोहल' इत्यस्य उत्पादने क्रियते। केन्द्रिय-वित्त-मन्त्रालयेन अस्योपरि निर्यात शुल्कः प्रकल्पितः अस्ति यस्मिन् संदर्भ अधिसूचना प्रकाशिता अस्ति। अधिसूचनेयं गुरुवासरात् प्रभावम् आनेष्यति एतादृशानां सामग्रीणां आपूर्तिः नियमितं कर्तुं एतादृशं रणनीतिकं पदक्षेपं स्वीकृतम् अस्ति। मन्त्रालयेन परिशोधितं खाद्य-तैलम् अधिकृत्य आयात-शुल्के अपचिताः वर्तमान-प्रतिशतम् अपि अस्य वर्षस्य मार्च-मासं यावत् यथारूपं संस्थापितम् अस्ति। परिशोधितयोः सोयाबीन-सूरजमुखी-तैलयोः आधारभूत-आयात-शुल्कं सप्तदश-दशमलव-पञ्च-प्रतिशतं इत्यस्मात् अपचित्य द्वादश-दशमलव-पञ्च-प्रतिशतं कृतम् अस्ति। खाद्य-तैलयोः आयात शुल्के अपचित्याः उद्देश्यम् उपभोक्तृभ्यः न्यूनतम मूल्येषु खाद्यतैलानां उपलब्धतायाः सुनिश्चितीकरणम् अस्ति।

इस कार्य को भविष्य में निरन्तर बनाए रखने के लिए आप सभी के सहयोग की आवश्यकता है

वार्षिकसदस्ता-	३०१ ₹
पञ्चवार्षिकी सदस्यता-	११०० ₹
संरक्षकसदस्यता-	५१०० ₹
विज्ञापनसहयोगः(मासिक) -	५०० ₹

आर्थिक सहयोग हेतु हमारा यू.पी.ई कोड स्कैन करें

उत्तराखण्डस्य प्रख्यातलेखिका डा. कविता भट्टः अस्मिन् वर्षे गार्गीराष्ट्रीययोगिनीपुरस्कारेण भविष्यति सम्मानिता

११ फरवरी दिनाङ्के ऋषिकेशस्य परमार्थनिकेतने आयोज्यमाना भविष्यति योगिनी- अन्तर्राष्ट्रीयसम्मेलनम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुलदीपमैन्दोला, श्रीनगरम्

उत्तराखण्डस्य परमार्थनिकेतनस्य तत्त्वाधानेन २०२४ तमस्य वर्षस्य पञ्चाङ्गवर्षस्य कृते दातव्यानां अन्तर्राष्ट्रीय- राष्ट्रीय- पुरस्काराणां कृते नाम चयनं कृतम्।

अस्मिन् वर्षे गार्गीराष्ट्रीयपुरस्कारः वैश्विकप्रयोगेभ्यः चयनितः भवति। तदर्थं उत्तराखण्डस्य प्रख्यातलेखिका, व्याख्याता डॉ. कविताभट्ट 'शैलपुत्री' अस्याः चयनं सञ्जातम्। डॉ. भट्टशैलपुत्री सम्प्रति हे. न. ब. गढ़वाल-केन्द्रीय- विश्वविद्यालये श्रीनगरे (गढ़वाले), उत्तराखण्डे दर्शनशास्त्रविभागस्य सहायकप्राध्यापिका अस्ति।

उल्लेखनीयं यत् एषः पुरस्कारः योगदर्शनकेन्द्रितशैक्षणिकलेखनस्य, व्याख्यानानां, तस्य वैश्विकप्रसारस्य च समर्पितानां महिलानां कृते दीयते। यस्य कृते वैश्विकस्तरस्य आवेदनपत्राणि आमन्त्रितानि भवन्ति, चयनसमितिः गुणवत्तापूर्णकार्यस्य आधारेण योग्यानाम् अभ्यर्थिनां चयनं करोति। उल्लेखनीयं यत् 11 फरवरी दिनाङ्के ऋषिकेशस्य परमार्थनिकेतने आयोजयितुं योगिनी-अन्तर्राष्ट्रीयसम्मेलने महर्षिचिदानन्दसरस्वती महाभागस्य, आदरणीयासाध्वीभगवतीमहाभागायाः, उत्तराखण्डस्य माननीयमुख्यमन्त्रिणः, गणमान्यजनानाम् उपस्थितौ अन्तर्राष्ट्रीय-योगिनीसम्मानसमारोहस्य पुष्टिः कृता। अस्मिन् समारोहे भारतात् विदेशेभ्यः च योगसमर्पितानां महिलानां बहुसंख्यया समागमः भविष्यति।

डॉ.भट्टः चयनसमितेः अध्यक्षः- डॉ. आर. एच. लता इत्यस्यै च निर्णायकमण्डलाय अस्य पुरस्कारस्य चयनाय। एतत् पुरस्कारं प्राप्य तस्य लेखनस्य दायित्वम् अपि अधिकं वर्धते इति अपि शैलपुत्री कार्तृभावे अवदत्। सा अवदत् यत् इदानीं सा पूर्वापेक्षया अधिकं परिश्रमं करिष्यति, शैक्षिकसाहित्यजगति नूतनानि कृतीनि समर्पयिष्यति इति। अस्मिन् महासम्मने राज्यस्य सर्वेषां जनानां, शैक्षणिक-साहित्यजगतः, तस्याः छात्राणां, पाठकानां, प्रशंसकानां च व्यापकस्तरस्य मध्ये सुखस्य तरङ्गः अस्ति।

ज्ञातव्यं यत् भारतीयदर्शने योगदर्शनविशेषज्ञः सन् डॉ. कविता भट्टवर्या गम्भीरा लेखिका, उत्सुकव्याख्याता, शिक्षाविद् च अस्ति। पटेलप्रतिनिधिसभा लखनऊद्वारा प्रदत्ता शैलपुत्री उपाधिः साहित्यजगति अन्ताराष्ट्रीयस्तरे प्रसिद्धा अस्ति।

पर्वतमहिलायाः संघर्षशीलजीवनं जीत्वा अपि डॉ. कविता भट्टः विगत २५ वर्षेभ्यः भारतीयदर्शनं, योगदर्शनं, गीतादर्शनं, महिलासशक्तिकरणं, हिन्दीसाहित्यं च केन्द्रीकृत्य योगप्रसाराय लेखनाय च समर्पिता अस्ति। अधुना यावत् सा २७ पुस्तकानि, बहुशोधपत्राणि, शतशः लोकप्रियलेखाः, साहित्यिककृतयः च लिखितवती। डॉ. कविता भट्टः मध्यप्रदेशस्य साहित्य-अकादमीतः वर्ष 2019 कृते अखिलभारतीयसाहित्य-अकादमी पुरस्कारम् अपि प्राप्तवती।

डॉ. शैलपुत्री सम्प्रति हे. न. ब. गढ़वाल- केन्द्रीयविश्वविद्यालयश्रीनगरे (गढ़वाले), उत्तराखण्डे दर्शनशास्त्रविभागस्य सहायकप्राध्यापिका अस्ति

एतदतिरिक्तं डॉ. भट्टवर्या अनेके अन्तर्राष्ट्रीयः राष्ट्रियपुरस्काराः सम्मानानि च प्राप्तानि। २०२० तमे वर्षे विज्ञानप्रौद्योगिकीमन्त्रालयस्य अन्तर्गतविज्ञान-प्रौद्योगिकी- सञ्चारराष्ट्रीय-परिषदि कार्यक्रमपरामर्शसमितेः सदस्यत्वेन अपि नामाङ्किता अभवत्। सा सर्वेषां हिमालयराज्यानां नियोजितविकासं प्रति केन्द्रितस्य हिमालयस्य जननीतेः प्रारूपणसमित्याः सदस्या अपि अस्ति। डॉ. कविताभट्टशैलपुत्री इत्यनया चतुर्विधेषु स्नातकोत्तरं, दर्शनशास्त्रे योगे च यूजीसीनेट, महिलासशक्तिकरणे शोधोपाधिः, डिप्लोमा इत्यादिषु विषयेषु कृतम्। डॉ. भट्टः उत्तराखण्डमूलस्य तादृशी एका महिला अस्ति; या योगदर्शनं केन्द्रीकृत्य गुणात्मकसंशोधनार्थं भारतीयदार्शनिक-संशोधनपरिषद्, नवीदिल्लीद्वारा JRF तथा GRF इत्यनेन पुरस्कृता विद्यते। अपि च, नवदिल्ली- विश्वविद्यालयानुदानआयोगेन पोस्ट- डॉक्टरेल फेलोशिप (महिला) इत्यादीनि महत्त्वपूर्णानि फेलोशिप्स प्रदत्तानि सन्ति। योगदर्शनस्य विदुषीशैलपुत्र्याः शोधकर्तृत्वेन २० वर्षाणाम् अनुभवः अस्ति। भारतीयः उच्चायोगदूतावासः, अनेकमन्त्रालयः, साहित्यिक- अकादमी, शैक्षणिकसंस्थानम् इत्यादिषु व्याख्यानार्थं डॉ. कविता भट्टः निरन्तरम् आमन्त्रिता भवति। अपि च मॉरिशस, यूएई, यूनाइटेड किङ्डम, नेपाल इत्यादिषु वैदेशिकमञ्चेषु आमन्त्रितव्याख्यानानां निरन्तरं प्रसारणं तथा कृतम् अस्ति। प्रसारभारती- अन्तर्गतं अखिलभारतीय- रेडियो- दूरदर्शन-स्थानकेषु वार्तारूपक- समकालीन-साहित्यकृतीनां प्रस्तोतारूपेण शैलपुत्र्याः दीर्घः अनुभवः अस्ति। तस्याः कृतयः देशस्य विदेशेषु च अनेकभाषासु अनुवादिताः सन्ति। सम्पादकत्वेन, अनुवादकत्वेन, कवित्वेन च तस्याः विशिष्टप्रतिमा अस्ति।

अद्य भविष्यति भारत-अफगानिस्तान देशयोः मध्ये विंशतिः विंशतिः श्रृंखलायाः अन्तिमा प्रतिस्पर्धा।

हिमसंस्कृतवार्ता:- कामेश्वर शर्मा

भारत- अफगानिस्तान देशयोः मध्ये विंशतिः- विंशतिः श्रृंखलायाः अन्तिमा प्रतिस्पर्धा अद्य एम. चिन्नास्वामी क्रीडांगणे भविष्यति। एतस्यां श्रृंखलायां भारत देशः 2-0तः अग्रे अस्ति।

पटनानगरे २० जनवरीपर्यन्तं सर्वे विद्यालयाः पिधातुम् आदेशः कृतः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

तीव्रशीतकारणात् पटनानगरस्य जिलादण्डाधिकारिणा मण्डलस्य सर्वेषु विद्यालयेषु २० जनवरीपर्यन्तम् अध्ययनं स्थगयितुं आदेशः कृतः। अस्मिन् क्रमे उक्तं यत् कक्षा ८ पर्यन्तं शैक्षिकक्रियाकलापाः २० जनवरीपर्यन्तं बन्दाः भविष्यन्ति। आंगनबाडीकेन्द्राणि अपि पिधिता एव भविष्यन्ति। पूर्वं ८ कक्षापर्यन्तं विद्यालयान् १६ जनवरीपर्यन्तं पिधातुम् आदेशः आसीत्। १६ जनवरीतः नवमकक्षातः आरभ्य कक्षाणां कृते शैक्षिकक्रियाकलापाः प्रातः ९ वादनतः अपराह्ण ३.३० वादनपर्यन्तं प्रचलन्ति। मिशनदक्षस्य बोर्डपरीक्षायाः च अवधानपूर्वकं विशेषवर्गाणां संचालनस्य आदेशः दत्तः। पटनानगरस्य जिलाप्रशासनेन कृते आदेशे उक्तं यत् मण्डले अद्यापि शीतकालः, न्यूनतापमानं च वर्तते। यस्मात् कारणात् बालकानां स्वास्थ्यं जीवनं च प्रतिकूलरूपेण प्रभावितं भवितुम् अर्हति। एतादृशे परिस्थितौ आपराधिक-प्रक्रिया- संहिता, १९७३ इत्यस्य धारा १४४ इत्यस्य अन्तर्गतं पटनामण्डलस्य आंगनबाडीकेन्द्रेषु सर्वेषां वर्गाणां शैक्षिकक्रियाकलापाः केन्द्राणि च सहितं ८ कक्षापर्यन्तं शैक्षिकक्रियाकलापानाम् उपरि स्थापितं प्रतिबन्धं २० जनवरीपर्यन्तं विस्तारितं भवति। सर्वेषां वर्गाणां शैक्षिकक्रियाकलापाः २०-१-२४ पर्यन्तं प्रतिबन्धिताः सन्ति। भवद्भ्यः वदामः यत् राजधानी पटना सहितं सम्पूर्णं बिहारं शीततरङ्गस्य पकडेन अस्ति। तापमानस्य निरन्तरं न्यूनतायाः कारणात् सामान्यजीवनं दुर्बलतया प्रभावितम् अस्ति। वर्धमानस्य शीतस्य कारणात् जिलाप्रशासनेन विद्यालयेषु ८ तमपर्यन्तं कक्षाः प्रतिबन्धिताः आसन्। अधुना शीतस्य शान्ततायाः कारणात् पटनाजिलाप्रशासनेन २० जनवरीपर्यन्तं सर्वेषु सरकारीनिजीविद्यालयेषु अष्टमश्रेणीपर्यन्तं शैक्षिककार्यक्रमेषु प्रतिबन्धः कृतः।

२२ जनवरी दिनाङ्के मंगलमिलनक्षेत्रस्य सर्वेषु मन्दिरेषु गृहेषु च दीपाः प्रज्वलिताः भविष्यन्ति

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी

हिन्दूनवजागरणमञ्चस्य मोतिहारीमङ्गलसमितेः गोष्ठी जिलाकार्यालये श्री नरसिंहबाबामन्दिरपरिसरे प्रखण्डसंयोजिका चन्द्रिकासिंहः इत्यस्याः अध्यक्षतायाम् अभवत्। सभायाः विषये सूचनां दत्वा नगरस्य मुख्यकार्यकारी राममनोहरः अवदत् यत् 22 जनवरी दिनाङ्के श्रीराममन्दिरप्राणप्रतिष्ठाकार्यक्रमस्य विषये चर्चा अभवत्। यस्मिन् निश्चयः कृतः यत् अस्मिन् अवसरे मञ्चस्य समाजेन सह सर्वेषु मंगलमिलनकेन्द्रेषु हवन-यज्ञ, श्रीरामसंकीर्तनं, हनुमानचालीसापाठः, सुन्दरकाण्डपाठः इत्यादीनां पाठस्य आयोजनं भविष्यति। मंगलमिलनक्षेत्रस्य सर्वेषु मन्दिरेषु गृहेषु च दीपाः प्रज्वलिताः भविष्यन्ति। उक्तवान् यत् वयं सौभाग्यशालिनः स्मः यत् श्री रामजन्मभूमिमन्दिरस्य मर्यादा पुरुषोत्तम भगवान् रामस्य अभिषेकस्य साक्षिणः स्मः। एषः समारोहः कस्यचित् व्यक्तिस्य, संगठनस्य, सम्प्रदायस्य वा न अपितु समग्रस्य समाजस्य भवति

जिलाउपप्रधानः शम्भू प्रसाद जयसवालः अवदत् यत् राममन्दिरं राष्ट्रियमन्दिरं यत् रामराज्यस्य स्थापनायाः प्रथमं सोपानम् अस्ति। हिन्दूनवजागरणस्य रामस्य आदर्शान् समाजे स्थापयितुं मञ्चः कार्यं कुर्वन् अस्ति। सदस्य उपविशति मुरारी शरण पांडेः, त्रिलोकी नाथ चौधरीः, मुन्ना श्रीवास्तवः, राममनोहरः, दीपक चौधरीः, शिवशंकर चौधरीः, ऋषभ मिश्रः इत्यादयः उपस्थिताः आसन्।

राष्ट्रीय-सीमा-शुल्क-अप्रत्यक्षकर-नारकोटिक्स-अकादम्याः मुख्य-परिसरस्य उद्घाटनम्

प्रधानमन्त्रिणा नरेंद्रमोदिना आंध्रप्रदेशस्य श्रीसत्यसाई मण्डले पला-समुद्रम् इत्यत्र (NACIN) इति राष्ट्रीय-सीमा-शुल्क-अप्रत्यक्षकर-नारकोटिक्स-अकादम्याः मुख्य-परिसरस्य उद्घाटनं विहितम्। राष्ट्रिय-सीमा-शुल्क-अप्रत्यक्षकर-नारकोटिक्स- अकादमी एक प्रमुखं प्रशिक्षण-संस्थानं वर्तते यत् भारतीय-राजस्व-सेवायाः अन्यसंबद्ध-सेवायाः च अधिकारिणां प्रशिक्षण-क्षमता-निर्माणे महत्त्वपूर्ण-भूमिकां निर्वहति। अकादमी एषा सीमा-शुल्क-अप्रत्यक्षकर-मादक पदार्थ चेत्यादिभिः सम्बद्धानां नीतिनाम्, दिशानिर्देशाणां च विकासाय कार्यं करोति। अयं सकलजोर्जा- आवश्यकतानां पूर्तये पूर्णरूपेण सौरोर्जया संचालितः परिसरत्वेन स्थास्यति

बालेभ्यः संस्कृतज्ञानम् अवश्यं प्रदातव्यम्

संस्कृतभाषया विरचितः अस्ति । अतः संस्कृतभाषा हि विश्वस्य प्रथमा भाषा । गच्छता कालेन विश्वे आगताः याः विविधाः भाषाः, ताः सर्वाः अपि संस्कृतभाषाम् अवलम्ब्य हि समुद्भूताः सन्ति । अतः संस्कृतं हि सर्वासां भाषाणाम् उत्पत्तिस्थलम् । तस्माद्धि तासां सर्वभाषाणां जननी संस्कृतभाषा आख्यायते । परन्तु संस्कृतं न केवलं भाषामात्रम्, अपितु परम्परया आगता एका महती भारतीया संस्कृतिः अपि । भारते यावत् संस्कृतं जीवेत् तावत् इयं संस्कृतिः अपि जीवितुमर्हेत् । यतोहि भाषेयं पूर्वजैः दिव्यपुरुषैः भाषिता वर्तते, अतः इयं स्वाभाविकरूपेण हि दिव्या, संस्कारप्रदा भाषा वर्तते । इयं वैज्ञानिकी भाषापि, सम्यग्रीत्या सततम् उच्चारणेन नाडीशोधनं जायते । कठिना तु नैव कदाचिदियम् अपितु सरला, सुगमा, सुबोद्ध्या च वर्तते । अतः जीवने न्यूनातिन्यूनं सुसंस्कारस्य प्राप्तये संस्कृताभ्यासः आबालवृद्धं सर्वैः अपि कर्तव्यः । अल्पकालस्य पाठनानन्तरं हि बालाः

संस्कृतं सम्यगवगच्छेयुः इति मय्यपि विश्वासः आगतोऽस्ति । मासं यावत् लघुशिशवः मया पाठिताः आसन् परीक्षणाय । केषाञ्चन दिनानां पाठनान्तरं हि तेषां बालानां मनसि सततं संस्कृतं हि नृत्यमानम् अभवदिति अवलोकितं मया । मार्गे, गृहेषु वा ते परस्परम् अङ्गुल्या प्रदर्शयन्तः 'एतत् किम् ? , तत् किम् ? , एषः कः ? सः कः ? , एषा का ? सा का ? , भवतः नाम किम् ? भवत्याः नाम किम् ? इत्यादिप्रश्नान् 'एकः अपरम्' इत्येव क्रमेण पृच्छन्तः, उत्तरयन्तः च अवलोक्यन्ते स्म । अनेन स्पष्टं मया ज्ञातं यत् संस्कृतज्ञानं बाल्यादेव तेभ्यः बालेभ्यः प्रदातव्यम् इति । अतीव सहजतया ते तद् आत्मसात् कर्तुं प्रभवेयुः । यतोहि संस्कृते किञ्चन भिन्नम्, आकर्षकम्, अलौकिकञ्चैकं माधुर्यं विद्यमानमस्तीति मे चिन्तनम् । अतः बालाय अवश्यं संस्कृतशिक्षा प्रदातव्या अस्माभिः । एवञ्चेत् संस्कृतम् अतिशीघ्रम् आभारतम्, आविश्वं वा उज्जीवितुं, प्रसारणञ्च प्राप्तुमर्हिष्यति इति न संशीतिरत्र, शुभम् ।

असमप्रदेशीयः, नारदोपाध्यायः

रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता

(Sanskrit Version lyrics of Hindi film song - रामजी की निकली सवारी रामजी की लीला है न्यारी) शिखरे मुकुटविभा, वदने सुकान्तिः वदने सुकान्तिः (समवेतः) पाणिधनुः गले वै पुष्पमाला अहं दासः हि विभोः, अयं सकलास्वामी अज्ञातो न्वहं, अयम् अन्तर्यामी शीर्षं हि नत्वा, रामगुणगाता वद जय विष्णुः वै अवतारी रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) एकपार्श्वे लक्ष्मणः, एकपार्श्वे सीता मध्ये वै जगतो पालनकारी रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता, कान्ता रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) - (०१) मन्दं चलतात् ओ रथवाही त्वं किं जानासि, ओ अज्ञातो रे त्वं किं जानासि, ओ अज्ञातो रे (समवेतः) सकृत् संवीक्ष्य, तोष्टा न स्याद्वै असकृत् वीक्ष्यापि, पुनः दिदृक्षा वै व्याकुलिता वै, चिरसंस्थिता हे दर्शनपिपासान्वितनरनारी रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता, कान्ता रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) (०२) बहुशः वर्षाणि वनवासप्राप्तो मातापित्रोः वचनसुज्ञातो मातापित्रोः वचनसुज्ञातो (समवेतः) व्याजेनाऽऽहता रावणेन सीता रावणव्याहन्ता, लङ्काया जेता रावणव्याहन्ता, लङ्काया जेता (समवेतः) तत्तदा इह एतः, तत्तदा इह एतः तत्तदा इह एतः, तत्तदा इह एतः (समवेतः) यत्तदा एः भुवनं, तं हीह हाता रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) रामरायो यान्ति शताङ्गाः रामरायो लीला सुकान्ता (समवेतः) (०३)

रचयिता -

डा. रुरुकुमारमहापात्रः (अध्यापकः)
राष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, तिरुपतिः

अन्तर्-१४ राष्ट्रिय वेष्टनम् विद्यालयस्तरीयायां क्रीडाप्रतियोगितायां चत्वारः क्रीडकाः कांस्यपदकानि प्राप्तवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुणाल कौशिकः, मोतिहारी
भारतस्य विद्यालयक्रीडासंघस्य १४तः १७ जनवरीपर्यन्तं छत्तीसगढस्य जगदलपुरे आयोजिते अण्डर- १४ राष्ट्रिय वेष्टनम् विद्यालयक्रीडाप्रतियोगितायां बिहारस्य प्रतिनिधित्वं कृत्वा पूर्वीचम्पारणस्य चत्वारः क्रीडकाः वेष्टनस्य ईपी-दल-स्पर्धायां कांस्यपदकं प्राप्तवन्तः। ईपी टीम स्पर्धायां चत्वारः अपि क्रीडकाः राजेशकुमारः, अंकितकुमारः, आदर्शपंकजः, अभिषेककुमारः च सन्ति। क्रीडकाः राजेशकुमारः, अंकितकुमारः, आदर्शपङ्कजः नगरस्य आर्यविद्यापीठस्य, एकः क्रीडकः अभिषेककुमारः सेण्ट जेवियर्स विद्यालयस्य अस्ति। क्रीडापरिणाम वेष्टनस्य ईपी- दल- इवेण्ट- मध्ये बिहारदलं सीबीएसई-इत्यनेन १५-१३ परिणामेन पराजित्य क्वार्टर-फाइनलक्रीडायां प्रविष्टवान्, क्वार्टर- फाइनल-क्रीडायां बिहार- जम्मूकश्मीरं १५-१४ अङ्केन पराजित्य सेमीफाइनलपर्यन्तं गतः, सेमीफाइनलक्रीडायां तेलङ्गानाविरुद्धं १५- १३, १९- १९- अङ्केन पराजितः। बिहारप्रदेशः कांस्यपदकेन सन्तुष्टः अभवत्। अस्मिन् अवसरे जिलाक्रीडकः अधिकारी गौरव कुमारः, बिहारस्यवेष्टनम् संघस्य सचिवः कुशल प्रसादः, साजिद रजाः, उपाध्यक्षः जीवेश सिंहः, सचिवः अशफाक अहमदः, कोषाध्यक्षः विकासकुमारः, सदस्यः परशुरामसिंहः, सज्जनयादवः, विजयकुमारसिंहः, पंकजकुमारवर्माः, सुधीरकुमारगुप्ताः, राहुलरंजनः, मनोजकुमारप्रसादः, अप्पू कुमारः, आदयः राष्ट्रियसफलतायै अभिनन्दनं कृतवन्तः।

जम्मू-कश्मीरे सर्वकारीय-योजनाः अधिकृत्य आजीविका-रहितेभ्यः युवकेभ्यः सांबा-जनपदे विशिष्ट-शिबिरं संस्थापितम्

जम्मू-कश्मीरे सर्वकारीय-योजनाः अधिकृत्य आजीविका-रहितेभ्यः युवकेभ्यः पश्चिम- पाकिस्तान-प्रान्ततः समागतेभ्यः शरणार्थिभ्यः च मार्गदर्शन-साहाय्य-प्रदानाय सोमवासरं सांबा-जनपदे विशिष्ट-शिबिरं संस्थापितम्। एतेषां शिबिराणाम् आयोजनं बाधेरी, ग्लार, धोरा, रेहियान, सांबायाः चाकगुजरात, चन्नी-मनहासन, विजापुरजनपदस्य प्रशिक्षण-संस्थान, पल्ली, कारथोली, बारी-जनपदस्य ब्रह्मनायाः दोलियान, घगवालस्य पंचायत-तपयाल, राजपुरा, मावा, चचवाल चेत्यादीनां पंचायत-क्षेत्रेषु कृतम् अस्ति । एतेषां शिबिराणाम् उद्देश्यं नागरिकताधिकारं विना सप्त-दशकतः जम्मू-कश्मीरे निवासं कुर्वतः पश्चिम-पाकिस्तानस्य शरणार्थी-परिवारान् लघु-व्यवसायाय स्व-आजीविकार्जनाय च योग्यं करणीयम् अस्ति।

अरावली

अरावली राजस्थानस्य कश्चन पवित्रः पर्वतः । "पारियात्र" इत्येतत् अस्य पर्वतस्य प्राचीनं नाम । अस्य पर्वतस्य कारणतः एव राजस्थानं पौराणिकसाहित्येषु "पारियात्रमण्डलम्" इति निर्दिष्टम् । अयं पर्वतः पवित्रतायाः दृष्ट्या कैलाससमः इति एव अस्माकं विश्वासः । अद्भुतं प्राकृतिकं सौन्दर्यम् अस्य पर्वतस्य । सिन्धु तथा पञ्जाबप्रान्तेभ्यः आगतानाम् आक्रमणकाराणाम् अवरोधाय रजपूतवीराणाम् आश्रयस्थानम् आसीत् एषः पर्वतः । देशस्य स्वातन्त्र्याय मातृणां मानरक्षणाय च जातानां युद्धानां साक्षिरूपेण

अनेके दुर्गाः इदानीम् अपि विराजमानाः सन्ति अत्र । अयं पर्वतः राजस्थानस्य दक्षिणभागतः देहलीपर्यन्तं प्रसृतः अस्ति । अबूपर्वतः अरावल्याः दक्षिणभागः । अयं प्राचीनकाले अर्बुदक्षेत्रम्, अर्बुदाचलम् इति वा निर्दिश्यते स्म । ११ शतकपर्यन्तं वैष्णवानां शैवानां च आराधनाक्षेत्रम् आसीत् एतत् । अनन्तरं जैनानां प्रभावः अधिकः जातः अत्र । अस्य पर्वतस्य प्रशान्तस्थाने वसिष्ठः, भृगुः, गौतमः इत्यादयः ऋषयः वसन्ति स्म । एतेषां सर्वेषां तपोभूमिः अयं पर्वतः पवित्रं तीर्थक्षेत्रम् इति महाभारतस्य कालात् आरभ्य अपि प्रसिद्धः अस्ति। अरावलिपर्वतपङ्क्तौ अबूपर्वतः एव अत्यन्तम् उन्नतः । राजस्थानस्य सिरोहिजनपदे आरब्धः अयं पर्वतः समुद्रतः १५२५ मीटर् यावत् उन्नतः अस्ति । अस्मिन् प्रदेशे १३ शतके परमाराः, चौहाणाः, रणकुम्भाः इत्येतेषां रजपूतानां शासनम् आसीत् । अस्मिन् पर्वते बहूनि श्रद्धाकेन्द्राणि सन्ति । पर्वतस्य आरम्भे मानपुरम् इत्यत्र हर्षीकेशमन्दिरम् अस्ति । एतत् मन्दिरं द्वारकायाः द्वारम् इति उच्यते । जरासन्धस्य पीडातः यादवानां रक्षणाय श्रीकृष्णः तान् सर्वान् मथुरातः द्वारकां प्रति अनयत् ।